

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สี่แยกบางนาเป็นแยกจุดตัดกันของถนนสุขุมวิท ถนนบางนา-ตราด และถนนสรรพาวุธ ที่มีความสำคัญต่อการขนส่งและการสัญจรในระดับเมือง โดยเป็นจุดเชื่อมต่อการเดินทางจากจังหวัดกรุงเทพมหานครไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผ่านถนนบางนา-ตราด และออกจังหวัดสมุทรปราการผ่านถนนสุขุมวิท นอกจากนี้สี่แยกบางนายังเป็นบริเวณที่มีกิจกรรมการค้าขายระหว่างคนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง บริเวณโดยรอบของตลาดมีการใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ และเป็นที่ตั้งของวัดบางนาใน และโรงเรียนวัดบางนาใน ชุมชนวัดบางนาใน โดยวัดบางนาในซึ่งเป็นศาสนสถานที่สำคัญของเขตบางนานั้นเป็นพระอารามหลวง มีเจดีย์ที่สวยงามเป็นจุดหมายตาของพื้นที่โดยรอบ สี่แยกบางนามีลักษณะกิจกรรมเป็นพื้นที่จุดเปลี่ยนการสัญจรที่สำคัญ โดยเฉพาะด้านทิศใต้ของสี่แยกบางนา คือด้านฝั่งตลาดสี่แยกบางนา และฝั่งด้านข้างศูนย์นิทรรศการและการค้านานาชาติกรุงเทพ (Bangkok International Trade and Exhibition Centre (BITEC)) บริเวณดังกล่าวเป็นจุดที่มีคนชานเมืองจากจังหวัดสมุทรปราการและทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนมากเดินทางเข้ามาเพื่อเปลี่ยนการสัญจรในรูปแบบต่างๆ เพื่อมุ่งสู่กรุงเทพมหานคร โดยอาศัยรูปแบบการสัญจรต่างๆ ได้แก่ รถโดยสารประจำทางทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ รถตู้ รถจักรยานยนต์รับจ้าง ในอนาคตมีแผนการขยายเส้นทางรถไฟฟ้าเฉลิมพระเกียรติ6รอบพระชนมพรรษา Bangkok Mass Transit System Public Company Limited (BTS) สายสุขุมวิทต่อขยายไปจังหวัดสมุทรปราการโดยผ่านในบริเวณสี่แยกบางนา รวมทั้งเส้นทาง ถนนบางนาตราดเชื่อมต่อไปสู่สนามบินสุวรรณภูมิ ทั้งนี้ทำให้พื้นที่บริเวณสี่แยกบางนามีแนวโน้มในการใช้งานเป็นจุดเปลี่ยนการสัญจรเพิ่มมากขึ้น

ในปัจจุบันเนื่องจากพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนามีกิจกรรมการค้าและการบริการที่รองรับการสัญจรมากขึ้น ทำให้มีการขยายตัวของกิจกรรมการค้าออกไปโดยรอบตลาดสี่แยกบางนา การใช้ที่ดินบริเวณรอบสี่แยกบางนาเดิมซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยก็ได้ปรับเปลี่ยนไปเป็นอาคารพาณิชย์จำนวนมาก ที่ว่างต่างๆบริเวณด้านข้างตลาดสี่แยกบางนาและบริเวณใต้ทางด่วนก็ถูกบุกรุกโดยการค้าทำให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อคนที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่ ทั้งคนเดินเท้าและคนใช้รถ มีปัญหาต่างๆเกิดขึ้นมากมายเช่น ปัญหารถติดซึ่งเกิดจากรถที่มาจากเขตชานเมืองเข้าสู่ในเขตเมือง รวมทั้งรถที่เข้ามาใช้งานในตัวตลาดและบริเวณย่านการค้าโดยรอบ ปัญหาความไม่ปลอดภัยของคนเดินเท้าเนื่องมาจากมีรถจำนวนมากที่ผ่านพื้นที่ ปัญหาขาดแคลนที่จอดรถ ปัญหาการใช้พื้นที่ไม่เต็มศักยภาพคือบริเวณด้านข้างของตลาดสี่แยกบางนามีที่ว่างถูกปล่อยรกร้างไม่มีการใช้งาน ปัญหาป้ายโฆษณาขนาดใหญ่และอาคารที่บดบังทัศนียภาพของเจดีย์วัดบางนาใน และปัญหามลพิษทั้งทางฝุ่นควัน เสียง นั้นต่างส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ซึ่งไม่สอดคล้องกับศักยภาพการเป็นจุดเปลี่ยนการสัญจรและจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองในระยะยาวอีกด้วย

จากสภาพการณ์ดังกล่าวมา ทำให้เห็นถึงทั้งศักยภาพและปัญหาที่ล้วนส่งผลกระทบต่อคนที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนาแห่งนี้ เป็นที่มาของการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นจุดเปลี่ยนการสัญจรที่มีประสิทธิภาพ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มศักยภาพ มีความสะดวก และปลอดภัยของทั้งคนเดินเท้า รถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง ระบบขนส่งมวลชนทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง

และขนาดใหญ่ (รถไฟฟ้า BTS) รวมทั้งรถขนส่งสินค้า ตลอดจนเสนอรูปแบบกิจกรรมการค้า การใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อย่างเหมาะสมกับผู้ใช้พื้นที่และชุมชนในบริเวณ เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่โดยรอบ และ สภาวะเศรษฐกิจของเมืองต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 ศึกษาสภาพทางกายภาพ ในปัจจุบัน ได้แก่การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคาร ในบริเวณสี่แยกบางนา
- 1.2.2 ศึกษาโครงสร้างพื้นฐานและ โครงข่ายการสัญจรต่างๆในบริเวณพื้นที่สี่แยกบางนาและพื้นที่โดยรอบ
- 1.2.3 ศึกษาลักษณะของกิจกรรมและการใช้สอยพื้นที่ที่เกิดขึ้นจริงของคนอยู่อาศัยในพื้นที่สี่แยกบางนาและบริเวณโดยรอบ
- 1.2.4 วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ศักยภาพและอุปสรรคต่างๆในพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนา รวมทั้งระบบการขนส่งสัญจรให้เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของพื้นที่
- 1.2.5 เสนอแนวทางการออกแบบในเชิงกายภาพของพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนา ศึกษาออกเป็น 2 ด้านคือ

1.3.1 ขอบเขตด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาคือเฉพาะพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรโดยรอบสี่แยกบางนา ทั้งนี้เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของลักษณะกิจกรรมที่เกี่ยวกับระบบการสัญจรโดยรอบสี่แยกบางนา โดยพื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ชุมชนวัดบางนาใน ชุมชนเจริญรุ่งเรือง ชุมชนใต้ทางด่วน อาคารพาณิชย์ริมถนนสุขุมวิท รวมทั้งสิ้นประมาณ 975 หลังคาเรือน ศึกษาพื้นที่ตลาดสี่แยกบางนา รวมทั้งพื้นที่ว่างใต้ทางยกระดับข้ามสี่แยกบางนา และที่ว่างบริเวณฝั่งตะวันตกของถนนสุขุมวิทด้านข้างศูนย์นิทรรศการและการค้านานาชาติกรุงเทพฯ (BITEC) โดยมีขนาดพื้นที่ศึกษาโดยรวมประมาณ 58,750 ตารางวา หรือประมาณ 146 ไร่ (แผนที่ 1.1)

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์สภาพกายภาพของพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนาในปัจจุบัน ได้แก่การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคาร สภาพพื้นที่บริเวณใต้ทางยกระดับข้ามแยกบางนา ศึกษาโครงสร้างพื้นฐาน โครงข่ายการสัญจรต่างๆในพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนาและพื้นที่โดยรอบ ได้แก่เส้นทางเดินเท้า เส้นทางเดินรถ ที่จอดรถ ในบริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนา ศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าและการบริการ ลักษณะการอยู่อาศัย และลักษณะพฤติกรรมของคนที่ย้ายมาทำงานในพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนา

1.4 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา

1.4.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งลักษณะของข้อมูลเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

- 1) ศึกษาความเป็นมาและและความสำคัญของพื้นที่บริเวณตลาดสี่แยกบางนาและพื้นที่โดยรอบ
- 2) ศึกษาโครงสร้างพื้นฐาน และโครงข่ายการสัญจรต่างๆในบริเวณพื้นที่สี่แยกบางนา
- 3) ศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคาร ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชนบริเวณสี่แยกบางนา
- 4) ศึกษาลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของคนที่อยู่อาศัยภายในบริเวณตลาดสี่แยกบางนา และพื้นที่โดยรอบ
- 5) ศึกษาแผนพัฒนาและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสถิติจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร รายงาน แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ รูปถ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) สำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคาร ตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะรูปแบบการสัญจร ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งการเข้ามาใช้งานด้านการสัญจรของคนในพื้นที่และคนจากต่างพื้นที่ กิจกรรมการค้าและการบริการที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับคนที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่เป็นต้น

1.4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มา ทั้งในเชิงพื้นที่ และกิจกรรมด้านการสัญจรและกิจกรรมด้านการค้าต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นำมาประมวลเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย โอกาสในการพัฒนาและข้อจำกัดต่างๆ เพื่อระบุปัญหา รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆในพื้นที่ ที่จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาต่อไป

1.4.3 สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา เพื่อกำหนดแนวความคิดโปรแกรมการพัฒนา ขั้นตอนในการออกแบบและวางแผนผัง พัฒนาพื้นที่เชื่อมต่อการสัญจรบริเวณสี่แยกบางนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ลำดับบทบาทความสำคัญและสภาพปัญหาของพื้นที่โครงการ
- 2) กำหนดความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนา
- 3) กำหนดรายละเอียดของโครงการเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาทางกายภาพ

4) กำหนดแนวความคิดในการออกแบบพัฒนาทางกายภาพของพื้นที่โครงการ

1.4.4 ออกแบบ และพัฒนาผังทางกายภาพโดยนำเสนอในรูปแบบของผังพื้น รูปตัด รูปด้าน ทัศนียภาพและรายละเอียดงานออกแบบต่างๆในพื้นที่ที่มีการพัฒนาในพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยน การสัญจรสี่แยกบางนา

1.4.5 เสนอแนะแนวทางและขั้นตอนในการนำผังไปปฏิบัติ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เข้าใจทฤษฎี หลักการ และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของจุดเปลี่ยนการสัญจรกับการพัฒนาเมือง โดยสามารถนำมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้กับกรณีศึกษาต่างๆ

1.5.2 ทราบและเข้าใจถึงปัญหา แนวโน้มการเติบโต ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนา รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของพื้นที่บริเวณจุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนา

1.5.3 เตรียมการรองรับความเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และรูปแบบของการสัญจรในพื้นที่ศึกษาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.5.4 ได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาพื้นที่จุดเปลี่ยนการสัญจรสี่แยกบางนาในเชิงกายภาพ สามารถนำไปเป็นตัวอย่างที่ประยุกต์ใช้กับพื้นที่บริเวณอื่นที่มีลักษณะของพื้นที่และกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน และสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป